

Napis na slovenski spominski plošči Antonu Janši na Dunaju

Andrej Šalehar, Vladimir Fajdiga, Janez Gregori, Anton Tomec
andrej.salehar@bf.uni-lj.si

Odkritje spominske plošče Antonu Janši v slovenskem jeziku na Dunaju (9. april 2019) je za slovensko čebelarstvo in za celotno Slovenijo pomemben dogodek. Anton Janša, preprosti kmečki mladenič, je bil prvi učitelj čebelarstva (1770–1773) na čebelarski šoli v Augartnu na Dunaju in učil je gorenjski način čebelarjenja. Že leta 1775 je bilo v odloku Marije Terezije Navodilo za čebelarske mojstre predpisano, da se mora na javnih čebelarskih šolah učiti Janšev čebelarski nauk.

Na vsaki spominski plošči ima napis osrednji pomen. Žal pa je bil v medijskih sporočilih napis na tej slovenski spominski plošči le redkokdaj predstavljen. Naj bo tu že v uvodu pojasnjeno, da je priprava napisa na spominskih ploščah zahtevna in odgovorna naloga, da ga mora skupaj napisati več dobrih poznavalcev dela in življenja prednika, ki mu je spominska plošča posvečena. Nikoli ga ne sme pripraviti le en posameznik. Pri tem je tudi vedno omejujoč dejavnik prostor. Besedila so običajno vklesana, kar samo povečuje zahtevnost priprave napisa.

V Augartnu na Dunaju je bila v nemškem jeziku leta 1934 že postavljena spominska plošča Antonu Janši. Kaj je na njej v nemškem jeziku zapisano, lahko preberemo v *Slovenskem čebelarju* (letnik 69, 1967, št. 5, str. 137–138). Slovenski prevod:

V s p o m i n

ANTONU JANŠI,

prvemu avstrijskemu čebelarskemu učitelju in čebelarskemu raziskovalcu ob njegovem 200. rojstnem dnevu — p o k l a n j a avstrijsko čebelarsko združenje v letu 1934.

Prevod Valko Razinger (1967, str. 138)

Ob dvestoletnici Janševe smrti leta 1973 je bilo na spominski plošči na spodnjem robu dopisano v nemškem jeziku, razen zadnje vrstice, ki je napisana v slovenskem jeziku (več je napisano v *Slovenskem čebelarju* – letnik 75, 1973, št. 7, str. 193–199):

1734 1973 1773

Ob priliki 200 letnici njegove smrti na Dunaju
Deželna čebelarska zveza na Dunaju
Zveza čebelarskih društev za Slovenijo

Spominska plošča Antonu Janši v Augartnu

Hvalevredno – in to je samo poseben dokaz za velik Janšev prispevek k razvoju čebelarstva. Vendar nobenega podatka, od kje je Janša, da je učil gorenjsko čebelarjenje, da je bil slovenski čebelarski učitelj ... Resnično je zato velikega pomena, da je sedaj pod to spominsko ploščo tudi spominska plošča v slovenskem jeziku.

In sedaj k slovenskemu napisu na spominski plošči. Priprava napisa se je začela leta 2017. Osnovna zamisel je bila, da bi bil na slovenski plošči dvojezični napis: slovenski in nemški. Po dolgem usklajevanju skupine (avtorji sestavka), ki se je zbrala ob tej nalogi, je bil predlagan daljši dvojezični napis, ki pa v meddržavnih usklajevanjih ni bil sprejet. Soglasja tudi ni dobil skrajšani dvojezični napis. Končna odločitev je bila, da naj bo na spominski plošči, ki so ji odmerili velikost 208 × 40 cm, samo napis v slovenskem jeziku, ki se glasi:

ČZS uspelo, čeprav v to ni nihče verjel!

Pri postavitvi spominske plošče Antonu Janši na Dunaju gre za zgodovinski dosežek. Po večletnem usklajevanju z avstrijskimi oblastmi smo lahko veseli, da smo uskladili slovenski napis na Dunaju, kar je prava redkost in smo na to lahko upravičeno ponosni. Predsednik ČZS Boštjan Noč in ekipa na ČZS je edina verjela, da bo večletna želja slovenskih čebelarjev urenščena. Zato gre prvo zahvala za vztrajnost Boštjanu Noču, predsedniku ČZS ter ekipi, ki je projekt izvedla: Marku Alaufu, podpredsedniku ČZS, Barbari Dimc, tajnici ČZS, kamnosekinji Mateji Sambol, Albinu Zajcu in Dominiku Dimcu. Zahvala gre tudi skupini: prof. Andrej Šalehar, Vladimir Fajdiga, Janez Gregor in Anton Tomec, ki je pripravila napis za ploščo. ČZS

Anton Janša

(*1734, Breznica, +1773, Dunaj)

Kranjski kmet in čebelar. Bil je prvi učitelj čebelarstva na čebelarski šoli Marije Terezije na Dunaju, ki je učil naklano čebelarjenje in prevažanje čebel na pašo. Napisal dve čebelarski knjigi in je začetnik modernega čebelarstva. Ob proglašitvi svetovnega dneva čebel postavila Čebelarska zveza Slovenije. A.D. MMXVIII
www.czs.si/anton_jansa

Ta napis je bil pred letošnjo izdelavo spominske plošče v zadnji alineji dopolnjen z noveliranjem podatkov (letnica,

dopis drugo praznovanje in dodana je Občina Žirovnica) in spletni naslov, nadomeščen s QR-kodo, ki vodi do spletnne strani ČZS, www.czs.si.

Na tako skromno odmerjenem prostoru se je morala pretehtati vsaka črka in med Janševimi deli izbrati ter zapisati samo najpomembnejša. Napis sedaj jasno in nedvoumno sporoča, da je Anton Janša doma na Breznici (Gorenjska), da je bil prvi učitelj čebelarstva na Dunaju, da je učil gorenjsko čebelarjenje (nakladno čebelarjenje, prevažanje čebel na pašo), da je napisal dve čebelarski knjigi (nekateri ju imenujejo bisera čebelarske literature) in da je začetnik modernega čebelarstva.

Novice iz sveta

Skandinavija

Nordijski center za genetske vire (NordGen) je inštitut, ki so ga leta 1971 ustanovile Norveška, Švedska, Finska, Danska in Islandija z nalogo skrbeti za ohranjanje raznolikosti nordijskih genskih virov rastlin in živali, povezanih s hrano in kmetijstvom, ter za njihovo preživetje v sodobnih okoljskih pogojih.

Ob letošnjem svetovnem dnevu biotske raznovrstnosti, 22. maja 2019, je objavil svoj prenovljeni načrt za ohranjanje nordijske temne čebele (*Apis mellifera mellifera*). Ogroža jo predvsem naša *Apis mellifera carnica*, ki že prevladuje v nordijskih panjih. NordGen upa, da bo po njegovih posodobljenih priporočilih in ukrepih vse več tamkajšnjih čebelarjev obdržalo nordijsko temno čebelo in da bodo Skandinavci kupovali predvsem njen med. S predloženimi ukrepi želijo svojo čebelo rešiti pred grozečim izumrtjem.

Tone Žakelj

Vira:

www.nordgen.org/en/nordgen-releases-plan-for-conservation-of-the-nordic-bee/

www.google.si/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=zahUKEwi8tvOMyv3kAhWGr6QKHT8BBzMQFjAAegQIAhAC&url=http%3A%2F%2Fnorden.diva-portal.org%2Fsmash%2Fget%2Fdiva%2F3A1316917%2FFULLTEXT01.pdf&usg=AOvVaw2UWlzp9jMjHU B6DTAqlzfu

Luskava koničasta čeba (Coelioxys afra)

dr. Andrej Gogala

gogala62@gmail.com

Koničaste čebele so sorodnice čebel listorezk. Lastnih gnezd ne pripravlja, temveč svoja jajčeca podtikajo v gnezda listorezk, redkeje tudi kožuhastih čebel in morda tudi rogatih čebel. Pri tem jim je v pomoč koničasto oblikovan zadek, ki se pri samicah končuje v ost, s katero razmaknejo koščke listov, s katerimi listorezke gradijo celice v svojih gnezdih. Samci imajo na konici zadka več trnov, s katerimi verjetno spodbujajo samico k parjenju ali jih uporabljajo pri bojih s tekmeči. Strokovno imenujemo tako imenovane kuvičje čebele kleptoparaziti ali po slovensko tatinski zajedavci, saj kradejo zaloge hrane, ki so jih pripravile gostiteljske vrste. Za luskave koničaste čebele, ki so med manjšimi v

Luskava koničasta čeba (Coelioxys afra)

Foto: Andrej Gogala

svojem rodu, so značilne luskam podobne dlačice, ki tvorijo bele proge in lise na njihovem telesu. Na evropskem rdečem seznamu je opredeljena za neogroženo vrsto. Njene gostiteljice so majhne listorezke, predvsem vrsta *Megachile pilidens*.